

Sobre el terme «cavall bernat»

ANDREU SALOM I MIR

Des d'aquestes pàgines hem donat notícia de topònims i antropònims catalans que durant els segles XIII i XIV s'implantaren a les noves terres conquerides als musulmans, tant al sud de la Sènia com a les illes d'enllà de la mar (les Gimnèsies i les Pitiüses). Les diverses onades de repoblació s'afanyaren a trasplantar llur cultura, llengua i forma de vida als nous territoris (la *Crònica* de Ramon Muntaner ens ho recorda amb mots reveladors: «[...] e fonc poblada tota de catalans, tots de honrat lloc e de bo»).

Un d'aquests topònims significats és el de *Cavall Bernat*, el qual es repeteix en diversos indrets geogràfics de la nació catalana. Amb aquest nom és conegut, com bé sabem, el major monòlit del massís de Montserrat, concretament en el seu sector oriental (pertanyent a la comarca del Bages), talment una agulla desafiant i inexpugnable. Igualment, el trobem en el massís de Sant Llorenç del Munt, a cavall de les comarques del Bages i del Vallès Occidental, en el terme municipal de Matadepera; en un dels illots de les Medes; en el punt més alt de la serra de Corbera, entre els termes d'Alzira i Corbera; a la petita serra del mateix nom, dita del *Cavall Bernat*, a la Cala de Sant Vicenç de Pollença (Mallorca nord-occidental); com a nom d'una muntanya que es troba entre els municipis de Colldejou i de Prasdip, a la comarca del Baix Camp; o, també, a la Franja de Ponent, on localitzem la Punta Cavall Bernat, concretament a l'anomenada Penya Ruaba, en el Pirineu aragonès.

El dit topònim és aplicat sempre, doncs, a monòlits, a penyals en forma d'agulla, dels quals el que té una més gran envergadura és el *Cavall Bernat* de Montserrat. Per la seva longitud, elegància i dificultat de les vies d'escalada que solquen les seves parets, és un cim de referència, a la qual cosa contribueix la seva posició central dins el massís, enlairat sobre la carena. D'altra banda, el seu perfil inconfusible, d'una forma

fàllica evident¹, sempre ha cridat molt l'atenció, i ací cal cercar l'etimologia del seu nom.

En el sentit indicat, tot recercant la seva etimologia, hi ha una opinió, aparentment plausible, que fa derivar *Cavall Bernat* de *Carall Armat*, del qual el primer seria un eufemisme. Tanmateix, el mestre Joan Coromines, en el seu *Onomasticon Cataloniae*, ens assenyala que el topònim correcte és *Carall Bernat*, i que la forma *cavall* és una dissimulació molt estesa. És un fet que la cultura popular, en altres temps, donava molta importància al que se n'han dit les parts baixes del cos, i que tal cosa arribés a molestar, temps a venir, un sector social preocupat per la moral, a qui això dels caralls no feia gens de gràcia (sembla que aital preocupació prengué forma en el segle XVII). Per tal motiu, hom arribà a inventar llegendes i a fer ús de la imaginació per tal de justificar l'origen del canvi de nom (el del Cavall Bernat de Montserrat, per exemple, respondria a una suposada petrificació d'un cavall d'origen diabòlic). La qüestió era, doncs, evitar un «mons qui habet inhonestum nomen».

Pel que fa a la forma *Bernat*, cal observar, seguint Coromines, que no té res a veure amb un antroponímic, sinó que ve de l'adjectiu **baranat*, derivat de *barana* < VARANDA, que vol dir 'voltat d'una rotllana de penya-segat'. Cert

és, altrament, que a Pollença hi ha un corrent estès d'opinió que vol veure, a la petita serra del *Cavall Bernat*, la figura d'un cavall i que, fins i tot, en un moment determinat del dia, com a conseqüència de la combinació d'ombres i llums, hi apareixen un seguit de línies que semblen tenir una inequívoca semblança amb les formes d'un cavall, amb la seva crinera, llom, cara prominent, coa i, encara, extremitats ben definides. Un prodigi de la natura, en dirien uns... i, sens dubte, una il·lusió romàntica curulla d'imaginació. ♦

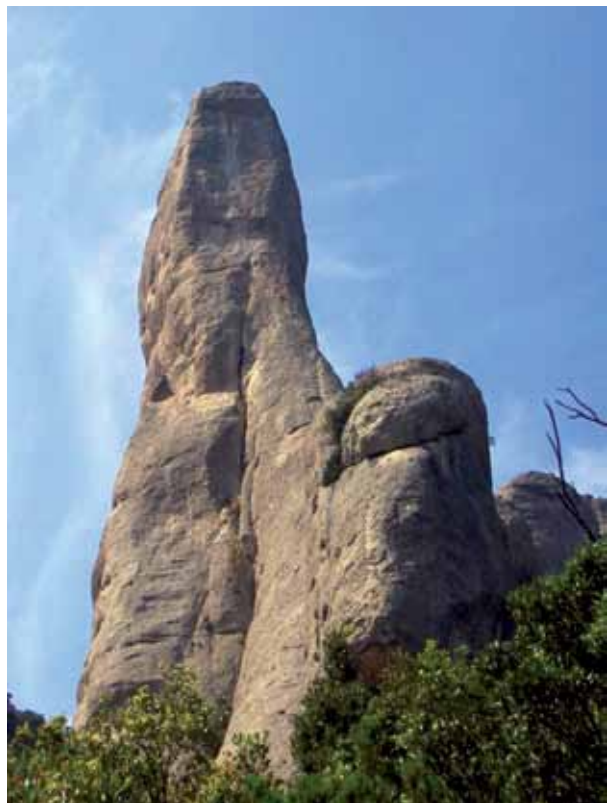
FONTS CONSULTADES

Onomasticon Cataloniae, tom III, pp. 256 - 257

<http://viquipèdia.org>

www.toponimiamallorca.net

Rev. *Muntanya*, CEC, núm. 872, agost 2007, pp. 42-43

Cavall Bernat vist des de Montserrat

1. A Mallorca les denominacions més habituals per a designar les roques que tenen forma fàllica són Cavall Bernat, penyal Bernat i Frare (aquest darrer nom deriva del llatí *fractus*, que vol dir 'trecat').